

İSLAM'DA DOĞRULUK ESASI VE HARİCÎ

DURUMLAR

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm.

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidinâ Muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn ve men tebiahû bi-ihşânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'dü:

إِعْلَمُ أَنَّ الْكَذِبَ وَإِنْ كَانَ أَضْلُهُ مُحَرَّمًا فَيَجُوزُ

فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ بِشُرُوطٍ قَدْ أَوْضَحْتُهَا فِي

كِتَابِ الْأَذْكَارِ وَمُخْتَصَرُ ذَلِكَ أَنَّ الْكَلَامَ

وَسِيْلَةً إِلَى الْمَقَاصِدِ فَكُلُّ مَقْصُودٍ مَحْمُودٍ

يُمْكِنُ تَحْصِيْلُهُ بِغَيْرِ الْكَذِبِ يَحْرُمُ الْكَذِبُ فِيهِ

وَإِنْ لَمْ يُمْكِنُ تَحْصِيْلُهُ إِلَّا بِالْكَذِبِ جَازَ

الْكَذِبُ ثُمَّ إِنْ كَانَ تَحْصِيْلُ ذَلِكَ الْمَقْصُودِ

مُبَاحًا كَانَ الْكَذِبُ مُبَاحًا وَإِنْ كَانَ وَاجِبًا كَانَ

الْكَذِبُ وَاجِبًا فَإِذَا اخْتَفَى مُسْلِمٌ مِنْ ظَالِمٍ

يُرِيدُ قَتْلَهُ أَوْ أَخْذَ مَالِهِ وَأَخْفَى مَالَهُ وَسِئِلَ

إِنْسَانٌ عَنْهُ وَجَبَ الْكُذْبُ بِإِخْفَائِهِ وَكَذَا لَوْ
كَانَ عِنْدَهُ وَدِيعَةٌ وَأَرَادَ ظَالِمٌ أَخْذَهَا وَجَبَ
الْكُذْبُ بِإِخْفَائِهَا وَلَا حَوَاطُ فِي هَذَا كُلِّهِ أَنْ
يُورَى وَمَعْنَى التَّوْرِيَةِ: أَنْ يَقْصِدَ بِعِبَارَتِهِ
مَقْصُودًا صَاحِحًا لَيْسَ هُوَ كَاذِبًا بِالنِّسْبَةِ إِلَيْهِ
وَإِنْ كَانَ كَاذِبًا فِي ظَاهِرِ اللَّفْظِ وَبِالنِّسْبَةِ إِلَى
مَا يَفْهَمُهُ الْمُخَاطَبُ وَلَوْ تَرَكَ التَّوْرِيَةَ وَأَطْلَقَ
عِبَارَةَ الْكُذْبِ فَلَيْسَ بِحَرَامٍ فِي هَذَا الْحَالِ
وَاسْتَدَلَّ الْعُلَمَاءُ بِجَوَازِ الْكُذْبِ فِي هَذَا الْحَالِ
بِحَدِيثِ أُمِّ كَلْثُومٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا سَمِعَتْ
رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: عَلَيَّ
الْكُذَّابُ الَّذِي يُصَلِّحُ بَيْنَ النَّاسِ فَيَنْمِي خَيْرًا
أَوْ يَقُولُ خَيْرًا

زَادَ مُسْلِمٌ فِي رِوَايَةٍ: قَالَتْ أُمُّ كَلْثُومٍ: وَلَمْ
أَسْمَعُهُ يُرَخِّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ إِلَّا فِي

ثَلَاثٌ، تَعْنِي: الْحَرْبَ وَالْإِضْلَاحَ بَيْنَ النَّاسِ
وَحَدِيثَ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ وَحَدِيثَ الْمَرْأَةِ
زَوْجَهَا.

*l'lem enne'l-kezibe ve in kâne asluhû mu-
harramen fe-yecûzü fî ba'dî'l-ahvâli bi-
şurûtin kad evdahtühâ fî kitâbi'l-ezkâri ve
mustasarun zâlike enne'l-keleme vesiletün
ile'l-makâsidi fe-küllü maksûdin mahmûdin
yümkinü tahsîlühû bi-ğayri'l-kezibi yah-
rumu'l-kezibü fî-hi ve in lem yümkin tah-
silühû illâ bi'l-kezibi câze'l-kezibü. Sümme in
kâne tahsîlü zâlike'l-maksûdi kâne'l-kezibü
mübâhan ve in kâne vâciben kâne'l-kezibü
vâciben. Fe-izâ ihtefâ müslimün mübâhen min
zâlimin yürîdü katlehû ev ehaze mâlehû ve
ehfâ mâlehû ve süile insânün 'anhu vecebe'l-
kezibü bi-ıhvâihî ve kezâ lev kâne 'ındehû
vedî'atün ve erâde zâlimün ahzehâ vecebe'l-
kezibü bi-ıhvâihâ ve'l-ahvatu fî zâlike küllihî
en yüverriye ve ma'ne't-tevriyeti en yaksıde
bi-'ıbâretihî maksûden sahîhan leyse hüve
kâziben bi'n-nisbeti ileyhi ve in kâne kâziben
fî zâhiri'l-lafzı ve bi'n-nisbeti ilâ mâ*

yefhemühü'l-muhâtab. Ve lev terake't-tevriyete ve atlaka 'ibârate'l-kezibe fe-leyse bi-harâmin fî hâze'l-hâli. Ve's-tedelle'l-'ulemâu li-cevâzi'l-kezibe fî hâze'l-hâli bi-hadîsi ümmü külsûm radiyallahu anhâ ennehâ semi'at resulallahi sallallahu aleyhi ve selleme yekûlü leyse'l-kezzâbü ellezî yuslihu beyne'n-nâsi fe-yenmî hayran ev yekûlü hayran.

Şimdi aç bir sayfa dedim kardeşimize. Besmeleyle bir sayfa çıktı. O sayfada buyuruyor ki müellif İmam Nebevî rahmetullahi aleyh, büyük hadîs âlimi, muttaki bir kimse.

I'lem. Bilin ki; *enne'l-kezibe.* Yalan söz söylemek. *Ve in kâne asluhû muharramen.* Esasında yasaklanmış, haram kılınmış olmakla beraber, yalan söz söylemek dinde, haram edilmiş olmakla beraber. *Fe-yecûzü fî ba'dı'l-ahvâli bi-şurûtin.* Bazı hallerde, bazı şartlarla yalan söylemek caiz olur.

Müminin esası, ana vasfı doğru sözlülüktür. Mümin dosdoğru konuşur da. Yalanda aslında haram kılınmıştır da, yalnız bazı şartlarda, bazı hallerde yalan söylenir.

Kad evdahtühâ fî kitâbi'l-ezkâri. Ben bu hususları geniş olarak evvelce yazmış olduğum

Kitâbi'l-Ezkâr isimli eserde açıklamıştım diyor müellif. İmam Nebevînin Kitâbi'l-Ezkâr vardır, orada genişçe yazmış.

Ve mustasarun zâlike. Oradaki bilgilerin burada özeti şudur ki;

Enne'l-kelema vesiletün ile'l-makâsidi. Söz, insanın içindeki maksadın ifadesi için bir vesiledir.

İnsan niçin konuşur?

İçindeki meramını, maksadını karşı tarafa anlatmak için. Bu bir söz bir vesiledir, bir araçtır, bir vasıtaadır.

Fe-küllü maksûdin mahmûdin yümkinü tahsîlühû bi-ğayri'l-kezibi yahrumu'l-kezibü fî-hi Makbul amaçlar, eğer yalan söylemeden elde edilecek durumdaysa, makbul istenilen sevaplı amaçlar, yalan söylemeden elde edilebilecekse, o zaman o hususta yalan söylemek haram olur. Çünkü yalanı söylemeden onu elde etmek mümkün olacak. O zaman yalan söylemek doğru olmaz.

Ve in lem yümkin tahsilühû illâ bi'l-kezibi câze'l-kezibü. Ama o güzel amacın, dini bakımdan sevaplı olan şeyin, yalan söylemekten başka bir yolla elde edilmesi mümkün olmu-yorsa;

Câze'l-kezipü. O zaman orada yalan söylemek caizleşir.

Sümme in kâne tahsîlü zâlike'l-maksûdi kâne'l-kezipü mübâhan. Burada bir kelime atlamış galiba. Eğer bu maksudun, amacın, elde edilmek istenen şeyin kendisi mübahsa, o zaman yalan söylemekte mübah olur.

Ve in kâne vâciben. Vâcib ise elde edilmesi gereken şey. *Kâne'l-kezipü vâciben.* O zaman yalan söylemekte vâcib olur. Çünkü amaç önemli, vâcib.

Fe-izâ ihtefâ müslimün mübâhen min zâlimin yürüdü katlehû. Haa buradaki mübâhen yukarıdaki, bir kalem verirsiniz düzelteyim. Metni düzeltelim, matbaacı kelimeyi bir alt satıra yanlış olarak koymuş. Bunu da düzeltelim.

Fe-izâ ihtefâ müslimün mübâhen min zâlimin. Misal. Mesela bir Müslüman, bir zalimden saklanmışsa. Zalim kovalıyor, elinde kılıç, kesecek. Müslüman saklanmış. *Yürüdü katlehû.* Zalimde onu öldürmek istiyor. Yakalarsa öldürecek. *Ev.* Veyahutta başka bir misal. *Ehaze mâlehû.* Zalim malını alacak. *Ve ehfâ mâlehû.* Adamda onun için malını saklamışsa, zalim gelip malını alacak. Çık paraları,

ver malları diyecek. Zalimden, zulmen yapacak bu, işi yani haksız yapacak, gasp edecek, saklamışsa.

Ve süile insânün ‘anhu. Şimdi birisine sorulsa.

Ya ben Ahmet’i arıyorum. Nerede?

Elinde kılıç sallıyor böyle zalim. Ahmet nerede?

Bir insana sorulsa nerede olduğu. *Vecebe’l-kezibü.* O zaman yalan söylemek vacip olur. Görmedim. Yok burada. Şu tarafa gittiğini gördüm. Haa onumu arıyorsun. Ya ben onu city de gördüm. Ne city ya. İşte burada aslında ama yani o tarafa gitsin, zalim yakalayamasın diye. Çünkü Müslümanı öldürecek. Veyahut malını alacaktı. Çekti tabancayı, dayadı göğsüne. Ver paraları. Benim malım mülküm yok. Biliyorsun ki ben fakir bir adamım. Hâlbuki içerde çömlekte epeyce birikmiş bir parası vardı, çocuğunu evlendirecekti vesaire vesaire. Var biraz bir şey ama yok bir şeyim bilmem ne. Hadi öyleyse diyor, itiyor, gidiyor. Alacaktı ama yalan söyledi. Alamadı tamam. Bu gibi durumlarda olur.

Ve kezâ. Bunun gibi. *Lev kâne ‘indehû vedî’atün.* Yanında bir emanet olsa. Birisi

giderken bırakmış bu emaneti, bu sende dur-
sun gelince alacağım. *Vedî'atün*. Emanet bı-
rakmış. *Ve erâde zâlimün ahzehâ*. Zalimde
onu almak istiyor. Falanca adam sana atını bı-
raktı mı?

Arabasını bıraktı mı?

Şeyini bırakacaktı buraya öyle duydum
ben birisinden, sana bırakacakmış. Bıraktı mı?

O zaman. *Vecebe'l-kezibü bi-ihvâihâ*.
Bunu saklamak vâcib olur. Çünkü zalim, zul-
men alacak, o Müslümana haksızlık yapacak.

Sırp düşmüş Müslümanın peşine veya Rus
bilmem Groznide.

Ve'l-ahvatu fî zâlike küllihî en yüverriye.
İhtiyatlı olan, ihtiyata uygun olan bütün bu
şartlar, durumlarda, niyetini, arka niyetini
içinde tutmaktır.

Bunun manası ne demek?

Ya Rabbi! Ben bu ibaremlerle, sahîh bir se-
vap bir işi yapmak için söylüyorum bu yalanı.
Beni affet. Benim niyetim yalancılık değil as-
lında iyilik yapmak istiyorum diye böyle içinde
bu iç niyetini sağlam söylemesi uygun olur.

Böyle olursa yalancı olmaz. *Leyse hüve
kâziben bi'n-nisbeti ileyhi*. Bu durumda ya-
lancı olmaz.

Ve in kâne kâziben fî zâhiri'l-lafzı. Söz, laf olarak zahirde yalansa da, adam yalancı olmaz.

Ve bi'n-nisbeti ilâ mâ yefhemühü'l-muhâtab. Muhattabın anladığı mana ile kendisinin söylediği sözle bakıldığı zaman yalan ama ana maksat itibariyle doğru. Bu yalan sayılmaz.

Ve lev terake't-tevriyete. Eğer bu içinden bu niyetini söylemese, hiç şey yapmasa. *Ve at-laka 'ibârate'l-kezibe.* Yani hiç böyle niyetini içinde takviye etmeden, düzeltmeden yalanı söylese buda haram değildir. Çünkü yaptığı iş sonuç itibariyle iyi. *Fî hâze'l-hâli.* Bu durumda.

Ve's-tedelle'l-'ulemâu li-cevâzi'l-kezibe fî hâze'l-hâli. Bu gibi durumlarda, yalan söylenebileceğine delili olarak âlimler hangi hadîsi ortaya sürmüşler?

Bi-hadîsi ümmü külsûm radiyallahu anhâ. Ümmü Gülsüm radiyallahu anh'nın Peygamber Efendimizden rivayet ettiği bir hadîs-i şerîfi delil edinmişlerdir kendilerine âlimler. Böyle bu durumlarda yalan söylenebilir. Bu kadarda dobra dobra, her şeyi zalime, haksızlığa, katile, gasıba söylemek gerekmesi konusunda.

O hadîs-i şerîf ne?

Ennehâ semi'at resulallahi sallallahu aleyhi ve selleme. Ümmü Gülsüm radiyallahu anha. Bu biliyorsunuz Peygamber Efendimizin kızlarından birisidir. Belki başka bir Ümmü Gülsüm var mı diye şuradaki izah babına bir bakayım. Belki bir tane daha. Haa buradaki şeymiş, Kureyş kabilesinden olup, Hz. Osman'ın annesinden kız kardeşidir. Peygamber Efendimizden o hadîs-i şerîfi rivayet etmiştir. Bu Ümmü Gülsüm, Hz. Osman'ın ana bir kız kardeşiymiş. Babaları ayrı demek ki, ana bir kız kardeşmiş Ümmü Gülsüm. O rivayet etmiş ki on hadîs rivayeti varmış Peygamber Efendimizden toplam olarak.

Peygamber Efendimizden şöyle işittim demiş;

Leyse'l-kezzâbü. Yalancı değildir. *Ellezî yuslihu beyne'n-nâsi fe-yenmî hayran.* İnsanların arasını ıslah için çalışırken, bir kişi yalan söylerse, bu yalancı değildir. Yahut bir hayırlı sözü, bir hayır söyleyen, yalan değildir. Hayırlı söz taşıyan, yalancı değildir.

Ve zâde müslimü fî rivâyetin. Bu hadîs-i rivayet eden öteki hadîs âlimi İmam Müslim de rivayetinde bir ekleme var fazlalık var onda.

Kâle Ummü Külsüm. Bu Ummü Külsüm dedi ki?

“g” harfi yoktur arapçada. İnce “g” yoktur bu Ümmü Gülsüm dediğimiz Ümmü Gülsüm’dür aslında. “s”de peltek “s”dir. Ümmü Gülsüm. Biz Gülsüm yapmışız. Biraz Türkçede telaffuz değişmiş.

Ve lem esma’hu yürahhisu fî şey’in mimmâ yekûlü’n-nâsü illâ fî selâsin. Ben Resûlullahın, halkın söylediği sözlerin içinde, şu üç şeyden başkasında yalan söylemeye müsaade verdiğini işitmedim. Şunlara müsaade verdi Peygamber Efendimiz.

Ta’ni’l-harbe. Harpte yalana müsaade verdi. Düşman yakaladı, bilgi sızdırmak istiyor. Bu adamda doğruyu söylemeyecek. Müslüman askerlerinin azlığını, silahsızlığını, yemeklerinin bittiğini, yaralılarının çok olduğunu vesaire filan şurada olduğunu burada olduğunu söylerse, giderler, yenerler Müslümanları. Söylemeyecek harpte bir.

Ve’l-ıslâhe beyne’n-nâse. İki kişinin arasını ıslah etmekte de beis yok. Barıştıracak. Dargınlar dargın durmak haram. Haramı kaldırmaya çalışıyor. Bu da caiz.

Ve hadîsi'r-racûli'm-raetehû. Adamın karısına söylediği methiye, söz.

Ve hadîsi'l-mer'eti zevcehâ. Ve kadının kocasına yaptığı methiye. Sen aslansın, bir tanesin, eşin yok, menendin yok, dünyada senin gibisi, gelmedi diyor mesela.

Bu da neden?

Yani ailede muhabbet olması lazım. Karının kocanın birbiriyle kavgalı dargın olmaması lazım. Muhabbet olması lazım. Kadın kocasına asi olursa günah. Koca karısına bakmazsa günah. Sonra aile yuvasında muhabbet olmazsa, adam başka yere kayarsa, oda fena, ayağı kayarsa, hata işlerse. Bazen öyle muhabbetsizliklerden yuvalar yıkılıyor. Adam yanlış işlere kayabiliyor filan. O bakımdan bu hususlarda esas olan aileyi korumak oluyor, yani yuvanın saadetini korumak yuvaya bir yıkım gelmesin, kişiler yanlış bir şey yapmasın denmiş oluyor.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ... ﴿٣٦﴾

*Ve kâle teâlâ ve lâ takfü mâ leyse leke bihî ilmüm.*¹

¹ 17/İsrâ, 36.

Geldik üç konu okuyorduk. Öteki ikincisine Allahu Teâlâ hazretleri İsrâ Suresinin 36'ıncı âyetinde buyuruyor ki;

Ve lâ takfü. Peşine düşme. *Mâ leyse leke bihî ilmüm.* Bilmediğin işin peşine düşme. Seni ilgilendirmeyen, bilmediğin işin peşine düşüp de orada yalan dolan, asılsız esassız yorumlar rivayetler. Bilmiyorsun ki ne karıştırıyorsun. Öyle şeylerin peşine düşme manasına.

Ve kâle Teâlâ. Yani insan bir şeyi konuştuğu zaman sağlam konuşacak. Bildiği bir şeyi konuşacak. Tamam, evet ben gördüm, o oradan oraya gitti tamam. Tamam, gördüm ben hilal vardı. Yoksa öyle böyle bilmediği konularda, herkes acaba öylemi ki böylemi ki benim tahminime göre şöyle olmalı, o adamı ben tanırım, muhakkak şu sebepten yapmıştır. Dur bakalım. Bilmiyorsun ki. Ne diye öyle bilmediğin konuları bahis konusu ediyorsun.

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

*Mâ yelfizu min kavlin illâ ledeyhi rakîbün 'atîdün.*²

² 50/Kâf, 18.

Kâf Suresinin 18 inci ayetinde de buyuruyor ki;

Mâ yelfizu min kavlin. İnsanoğlu bir sözü söyledi mi, bir söz söyler söylemez. *Illâ ledeyhi rakîbün 'atîdün.* Mutlaka onun yanında onu kaydeden bir murakıp vardır, bir gören vardır. Kim bu murakıp herkesin yanındaki?

Melekler. Omuzlarındaki hafaza melekleri. Sağ yanındaki hayırları yazıyor. Sol yanındaki günahlarını, hatalarını yazıyor. Elllerinde kalemler, manevi kalemlerle, manevi defterlere kulun bütün yaptıklarını yazıyorlar. Sağdaki melek, soldaki meleğin amiri. Bazen dur yazma diyebiliyor. Bu kötü diye yazacağı zaman. Dur. Ya yazma. Acele etme. Belki tevbe edecek. Tевbe ederse, siliniyor çünkü. Dur. Yazma diyebiliyor bu meleğe. Bu amir. İyiliğini istiyor yani Ali'nin, Veli'nin, ondan. Yazma. Dur bakalım. Belki tevbe eder. Hemen deftere girmesin. Kayda geçmesin diye öyle şey yapıyor.

Ama bileceğiz ki hep söylenenleri, gören, duyan şahitler var, olanları gören. Hatta bizim gözü olmadığını sandığımız şeyler bile bize şahitlik edecek. Duvar. Bunun gözü kulağı var mı?

Yok. Ama ahirette bu şahitlik edecek.
Halı. Bunun gözü kulağı var mı?

Yok, ama diyecek ki, Ramazan gününün yirmisinde Ahmet Ali bilmem Hasan Hüseyin geldiler namazı kıldılar, namazdan sonra bir cüz Kur'an-ı Kerîm okudular, ondan sonrada hadîs-i şerîfleri okudular. Sevaplı işler yaptılar. Ya Rabbi ben şahidim. Bütün bu tuğlalar, taşlar, tavanlar, elektrikler, maddeler onlarda şahitlik yapacaklar. Tabi bu melekler de. Bu melekler zaten kayıtlarıyla beraber. Kayıtlar önüne koyulacak insanın. İnsanda, mücrimlerde akılları başlarından gidecek şafak atacak. Aaaa küçük dememiş büyük dememiş hepsini yazmış ya.

... لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا
وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا... ﴿٤٩﴾

*Lâ yuğâdiru sağîraten ve lâ kebîraten illâ ahsâhâ ve vecedû mâ 'amilû hâdiran.*³

Ne işlemişlerse, hepsini gözlerinin önünde mahşer günü, mahkeme-i kübra da bakacaklar karşılarında hepsi. Eyvah!

³ 18/Kehf, 49.

*Ahsâhuallâhu ve nesûhü.*⁴

Allah hepsini kaydetti, muhafaza etti. Allah unutmadı. Ama onlar unuttular. Biz yaptığımız kusurları unutturuz da, üç kuruşluk bir mum alsak, yandırsak cümle kâinatı ziyada sanırız. Ne oluyor ya. Senin yaptığın kusurların daha bu kaçta kaçını öder yani. Ne sanıyorsun sen kendini. Sevaplarımızı büyültürüz gözümüzde. Tamam, artık Allah beni cennete sokmayacakta kimi sokacak diyenleri biliyorum ben. Adam bulamayacak gibi yani. Ne biçim laf. Müslüman. Ya yaptık diyor bütün hayırları hasenatları yaptık diyor. Ben senin neler yaptığını biliyorum. Hatırın kırılmasın diye söylemiyorum ama yani sen kendini bayağı bir şey sanıyorsun da sıralasam, kendin bile kendinden nefret edersin. Cümle âlem senden yaka silkiyor. Sen ne bıraktık ya bütün hayırları yaptık diyorsun.

Evet, hacca gittin ama hacda neler yaptın?

Camiye gittin ama camide neler yaptın?

Namaz kıldın ama namazı nasıl kıldın?

⁴ 58/Mücâdele, 6.

Yahu bizim sarı öküzün arpasını vermiş miydik, vermemiş miydik?

Haa hanım birde namazdan sonra gelirken, mutlaka mutlaka uğra dükkândan çamaşır suyu al demişti bilmem ne. Adam namazda güya bütün hepsini hatırlatıyor şeytan. Hepsini gözünün önüne getiriyor.

E senin bu namazın namaz mı?

Allahu Teâlâ hazretleri, ibadetlerin bazısını, böyle kusurlu olduğu zaman kabul etmiyor. Hadîsleri okuduk, biliyoruz yani. Bazı sebeplerden dolayı boşa gidiyor şeyler.

a. Yalan Kapsamında Bir Hata

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَفَى بِالْمَرْءِ كَذِبًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ

Ve an ebû hüreyrete radiyallahu anhu enne'n-nebiyye sallallahu aleyhi ve selleme kâle kefâ bi'l-mer'i keziben en yühaddise bi-küllî mâ semi'a.

Ravâhu Müslim.

İmam Müslim rahmetullahi aleyh rivayet etmiş. Ebû Hüreyre radiyallahu anh ravisi.

Peygamber sallallahu aleyhi vessellem buyurmuş ki;

Kefâ bi'l-mer'i keziben. İnsana yalan olarak yeter. Yalan söylüyor musun sen?

Yok. Söylemiyorum. Ben hep doğru söylüyorum. Direk gibi doğrudum. Dosdoğrudum. Ağzımdan tek yalan çıkmaz. Haa. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

Kişiye yalan olarak yeter.

En yühaddise bi-küllü mâ semi'a. İşittiği her şeyi söylemesi, yalan olarak yeter. Dur bakalım. Ben Ali'den işittim Veli'den işittim. Hasan'dan işittim. Bakalım doğrumu söyledi. Süzeceksin. Duyduğun her lafı söylemek kişiye yalan olarak yeter.

Demek ki ne yapalım, o söylemeseydi, söylemiş bende duydum, bende naklediyorum. Öyle şey yok. Sende duyduğunu süzmekle vazifelisin. Her duyduğunu, her yerde söylemezsin. Her gördüğünü söyleyemezsin. Her duyduğunu söylememen lazım. Her gördüğünü söylememen lazım. Süzmen lazım.

Senin aklın yok mu?

Senin kararın yok mu?

Karar mekanizman yok mu muhakemen yok mu?

Sen içinden evirip çevirip düşünüp taşınıp da bir şeyi yapayım mı yapmayayım mı? Karar veren bir insan değil misin?

Karar vereceksin. Bu lafı söylemeyeyim. Neme lazım. Bunu hiç görmemiş olayım. Evladım bunu görmemiş olayım ben. Kimseye söylemeyeceğim ama bir daha yapma emi. Babana da söylemeyeceğim. Hadi bakalım. Ben bunu görmemiş olayım. Bazı şeyleri görmemiş olmak gerekiyor. Bazı şeyleri duymamış olmak gerekiyor. Duyduğunu da söylememek gerekiyor.

Peygamber Efendimiz, her duyduğunu söylerse, o zaman kişiye yalan olarak bu yeter buyuruyor. Çünkü yalan olabilir. Her işittiğini söylemek olmaz.

Neler duyduk, neler duyduk, neler duyduk. Şu şöyle olmuş bu böyle olmuş. Bakıyoruz inceliyoruz aslı yok. Ya rivayet yetmiyor.

Onun için hadîs ilminde, raviyi incelemişler. Yani rivayet eden adam kim?

Yalancı mı?

Dürüst mü?

Bir. Ondan sonra birde o olay o hakikaten öyle mi değil mi?

Onu incelemişler. Böyle gelişi güzel, her laf şey yapmaz.

Yazarlardan bir tanesi öğretmenmiş bir lisede. Meşhur bir yazar. Halkımızı övermiş. Dermiş ki Türk halkı okumamış olsa bile, ümmî bile olsa ârifdir. Okumuşlarda iş yoktur dermiş. Kızarlarmış öğretmen arkadaşları da buna. Bir gün bir laf söylemiş. Hey demiş, ya bugün, müjde, bilmem ne, şöyle olacak böyle olacak demiş. Memurların maaşı iki misline çıkacak bilmen ne, farz edelim böyle bir müjdeli bir laf söylemiş. Bütün öğretmenler sevinmişler vesaire filan. Ondan sonra müstahdeme çağır-mışlar çay söylemek için filan. Demişler ki çay getir. Bak duydun mu bak bilmem şöyle olac-kmış. Ama ben o şeyin olduğunu unuttum. Bey demiş sen o sözlere kulak asma, şu şu sebepten o olmaz demiş. Hakikaten de olmayacak bir şey. Adam denemek için söylemiş. Ondan sonra, gülmüş adam. Demiş ki öğretmenlere; Bak hepiniz okumuşsunuz, yuttunuz yalanı yanlışı, bak bu ümmî ama demiş. Bey sen onlara kulak asma diye ârif olduğundan anladı demiş.

Süzeceğiz. Duyduğumuzu, söylediğimizi, işittiğimizi, gördüğümüzü hepsini süzmemiz. Ona göre dikkatli olmamız gerekiyor.

Allahu Teâlâ hazretleri bizi yalandan, dolandan, gûnahtan, haramdan korusun. Sevdiği kul eylesin. Rızasına uygun ömür sürmeyi nasip eylesin. Cennetiyle cemaliyle cümlemizi müşerref eylesin. Cehennemde yakmasın. Ateşlere atmasın. Azaplara uğratmasın. Doğrudan doğruya hesap olmadan cennete girenlerden eylesin. Sevdiklerimizle, analarımız, babalarımız, evlatlarımız, arkadaşlarımız, dostlarımızla beraber.

El Fâtiha...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

